

Matmonim Series

מחלוקת אביי ורבה בנקבו בארץ ונופו בחו"ל – The Physical and the Conceptual

Understanding two approaches in Halacha as developed by Abaye and Rava: the analytical and the conceptual.

בס"ד T Gittin 22a (ע' גם מטמונים לקמן טז).

Rabbi David Lapin, Raanana

- הסבר הגרי"ז במחלוקת
- עין אי"ה על מחלוקת אביי ורבה ע"פ הגמ' בברכות

גיטין דף כב עמוד א

נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ, אביי אמר: בתר נקבו אזלינן, רבא אמר: בתר נופו אזלינן. בדאשרוש כ"ע לא פליגי, כי פליגי - בדלא אשרוש

רש"י

נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ - שהיה מונח על הגבול ונוף הזרעים נוטה חוץ לעציץ חוץ לגבול

בתר נקבו אזלינן - שמשם הוא יונק וחייב במעשר

בתר נופו אזלינן - ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ

בדאשרוש - חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל

כולי עלמא לא פליגי - דלא אזלי' תו בתר נוף הואיל ומחובר ממש בארץ

חידושי הגרי"ז (פ"א מתרומות הכ"ד)

פלוגתת אביי ורבה הוא לענין חלות דין ארץ ישראל, הנאמר לענין מצוות התלויות בארץ, דאביי סבירא ליה דתלוי ביניקה, וכל שיונק מארץ ישראל, הרי הוא בכלל פירות ארץ ישראל וחייב בתרומות ומעשרות, ורבא סובר דבעינן שהגידוליין עצמן יהיו בארץ ישראל וכ"ה בפרש"י שם וכו'. והא בדאשרוש כולי עלמא לא פליגי דחייב, זהו דין שני, דכיון שהנוף מחובר לארץ, ע"כ הנוף בעצמו שייך לארץ, ומשום דשדינן לנופו בתר עיקרו. ואין זה מדינים מצוות התלויות בארץ כי אם הוא דין בכה"ת כולה דשדינן נופו בתר עיקרו. וזהו דקאמר הגמרא, דנהי דרבא סבירא ליה דדין מצוות התלויות בארץ תלוי בנוף עצמו, ולא בתר יניקתו, אבל כל שהושרש בארץ ישראל, הרי שדינן לנופו בתר עיקרו, ומחשב גם נופו בארץ וחייב גם לרבא.

ברכות דף מז עמוד א

אמר רב נחמן: קטן היודע למי מברכין - מזמנין עליו. אביי ורבה הוו יתבי קמיה דרבה, אמר להו רבה: למי מברכין? אמרי ליה: לרחמנא. - ורחמנא היכא יתיב? רבא אחוי לשמי טללא, אביי נפק לברא אחוי כלפי שמיא. אמר להו רבה: תרוויכו רבנן הויתו. היינו דאמרי אינשי: בוצין בוצין מקטפיה ידיע

עין אי"ה ברכות דף מז (כ"ז עמ' 216)

רבא אחוי לשמי' טללא. כי היתה נטייתו אל שקידת התורה ודרישת כל אמת בפרטיהם המוגבלים ובזה יבא להכרת קונו יתברך... אביי אמנם שאף אל הרחבת הידיעה בההכרה הפנימית שמתנשאת אל למעלה מכל גבול, ודחקו טבעו הפנימי לבטא רגשות נפשו ברחמנא היכי יתיב ע"י דנפיק לברא ואחוי כלפי שמיא אל מרחב אין קץ

(וע' יסודות מחלוקתם של אביי ורבה – 428 מחלוקת - בספר זאב פראנק "דבר קטן

וע' גם מטמונים קידושין נב.)

Matmonim Series

ר' שמעון דריש טעמא דקרא - Is the Torah Rational?

The outer limits of a system are defined by axioms. The system is constructed with logical principles developed from the axioms. We live within two systems: A system defined by the laws of physics and math (חוק הטבע) and a system defined by the axioms of Torah (חק השם ית')

בס"ד 48b-49 Gittin

Rabbi David Lapin, Raanana

- טעמי המצוות לפי הרמב"ם במורה וביד החזקה
- ביאור הרמב"ן
- שני חוקי העולם לפי דרשות הר"ן

שמות פרק כב פסוק ד (פרשת משפטים)

כִּי יִבְעַר-אִישׁ אֶת-בְּעִירוֹ וְשָׂלַח אֶת-בְּעִירוֹ וּבָעַר בְּשָׂדֵהוּ אַחַר מֵיטֵב שְׂדֵהוּ וּמֵיטֵב כְּרָמֹו יִשְׂלֹם

גיטין דף מח עמוד ב

מתני': הניזקין שמין להן בעידית...

רש"י

בעידית - שבכספי המזיק שנוה לו לאדם לגבות מועט מקרקע עידית ולא לגבות הרבה מזיבורית וכולהו מפני תיקון העולם כדמפרש בגמ'

גמ'. מפני תיקון העולם? דאורייתא היא, דכתיב: מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם!

אמר אביי: לא צריכא אלא לרבי ישמעאל, דאמר: מדאורייתא בדניזק שיימינן, קמ"ל: מפני תיקון העולם שיימינן בדמזיק. מאי רבי ישמעאל? דתניא: מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם - מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק, דברי רבי ישמעאל; רע"א: לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית

דף מט עמוד ב

לעולם מתני' ר"ע היא, דאמר: מדאורייתא בדמזיק שיימינן, ור"ש היא, דדריש טעמא דקרא, ומה טעם קאמר, מה טעם הניזקין שמין להן בעידית? מפני תיקון העולם; דתניא, אמר ר"ש: מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית? מפני הגזלנים ומפני החמסנין, כדי שיאמר אדם: למה אני גוזל ולמה אני חומס? למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי, וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית

רש"י

ורבי שמעון היא - מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא אמרה

דדריש - גמי בעלמא טעמא דקרא בבבא מציעא (דף קטו) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה

תוספות

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא - לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא כגון גבי חובל בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"נ משום האי טעמא שיימינן בדמזיק

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק כו

כמו שחלקו אנשי העיון מבעלי התורה אם מעשיו יתעלה נמשכים אחר חכמה או אחר הרצון לבד לא לבקשת תכלית כלל, כן חלקו זאת המחלוקת בעצמה במה שנתן לנו מן המצות, שיש מי שלא יבקש לזה סבה כלל, ויאמר שהתורות כלם נמשכות אחר הרצון לבד, ויש מי שיאמר שכל מצוה ואזהרה מהן נמשכת אחר החכמה והמכוון בה תכלית אחת, ושהמצות כלם יש להם סבה, ומפני התועלת צוה בהם, והיות לכלם עלה אלא שאנחנו נסכל עלת קצתם ולא נדע אופני החכמה בהן, הוא דעתנו כלנו ההמון והסגולות וכתובי התורה מבוארים בזה, חוקים ומשפטים צדיקים, משפטי ה' אמת צדקו יחדו, ואלו שנקראים חקים כשעטנו ובשר בחלב ושעיר המשתלח, ואשר כתבו עליהם החכמים ז"ל ואמרו דברים שחקקתי לך כבר אין לך רשות להרהר בהם והשטן מקטרג בהן ואומות העולם משיבין עליהם, לא יאמין המון החכמים שהם ענינים שאין להם סבה כלל ולא בוקש להם תכלית, כי זה יביא לפעולת ההבל כמו שזכרנו, אבל יאמין המון החכמים שיש להם עלה, ר"ל תכלית מועילה על כל פנים, אלא שנעלמה ממנו, אם לקצור דעתנו או לחסרון חכמתנו. כל המצות אם כן יש להם סבה, ר"ל כי למצוה ההוא או לאזהרה יש תכלית מועילה, מהם מה שהתבאר לנו צד התועלת בהן, כאזהרה מן הרציחה ומן הגניבה, ומהן מה שלא התבארה תועלתם כמו שהתבאר בנזכרים, כאשר הערלה וכלאי הכרם, והם אשר תועלתם מבוארת אצל ההמון יקראו משפטים, ואלו שאין תועלתם מבוארת אצל ההמון יקראו חקים, ויאמרו תמיד כי לא דבר רק הוא מכם, ואם רק הוא מכם, רוצה לומר שאין נתינת אלו המצות דבר רק שאין תכלית מועילה לו, ואם יראה בדבר מהמצות שענינו כן החסרון הוא מהשגתכם, וכבר ידעת הדבר המפורסם אצלנו ששלמה ידע סבות המצות כלן מלבד פרה אדומה, וכן אמרם שהשם העלים סבות המצות שלא יזלזלו בהן, כמו שאירע לשלמה בשתי מצות אשר התבארה עלתם, ועל זה העקר נמשכו כל דבריהם וכתובי הספרים יורו עליו

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לא

מבני אדם אנשים שיכבד עליהם נתינת סבה למצוה מן המצות, והטוב אצלם שלא יושכל למצוה ולאזהרה ענין כלל, ואשר יביאם אל זה הוא חלי שימצאוהו בנפשם לא יוכלו להגות בו ולא ידעו לומר אותו, והוא, שהם יחשבו שאם יהיו אלו התורות מועילות בזה המציאות ומפני כך נצטוו בהם, יהיו כאלו באו ממחשבות והשתכלות בעל שכל, אמנם כאשר יהיה דבר שלא יושכל לו ענין כלל ולא יביא לתועלת, יהיה בלא ספק מאת השם כי לא יביא מחשבת אדם לדבר מזה, כאילו אלו חלושי הדעת היה האדם אצלם יותר שלם מעושהו, כי האדם הוא אשר יאמר ויעשה מה שמביא לתכלית אחת, והשם לא יעשה כן אבל יצונו לעשות מה שלא יועילנו עשותו ויזהירנו מעשות מה שלא יזיקנו עשותו, חלילה לו חלילה, אבל הענין בהפך זה, והכונה כלה להועילנו כמו שביארנו מאמרו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה, ואמר אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, כבר באר שאפילו החוקים כלם יורו אל כל הגוים שהם בחכמה ובתבונה, ואם יהיה ענין שלא יודע לו סבה ולא יביא תועלת ולא ידחה נזק, למה יאמר במאמינו או בעושהו שהוא חכם ונבון וגדול המעלה ויפלאו מזה האומות, אבל הענין כמו שזכרנו בלא ספק, והוא שכל מצוה מאלו התרי"ג מצות, היא, אם לנתינת דעת אמת, או להסיר דעת רע, או לנתינת סדר ישר, או להסיר עול, או להתלמד במדות טובות, או להזהיר ממדות רעות, הכל נתלה בשלשה דברים, בדעות, ובמדות, ובמעשה ההנהגה המדינית

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לב

והיה המנהג המפורסם בעולם כלו שהיו אז רגילין בו והעבודה הכוללת אשר גדלו עליה, להקריב מיני ב"ח בהיכלות ההם אשר היו מעמידים בהם הצלמים ולהשתחות להם ולקטר לפניהם, והעובדים הפרושים היו אז האנשים הנתונים לעבודת ההיכלות ההם העשויים לשמש ולירח ולכוכבים כמו שבארנו, לא גזרה חכמתו ותחבולתו המבוארת בכל בריאותיו שיצונו להניח מיני העבודות ההם כולם ולבטלם, כי אז היה מה שלא יעלה בלב לקבלו, כפי טבע האדם שהוא נוטה תמיד למורגל

רמב"ם הלכות מעילה פרק ח הלכה ח

ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה, ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה' ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקדוש ברוך הוא שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול, הרי נאמר בתורה ושמתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשייתם אותם, אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים, והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים, והשמירה שיהיה בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים, והמשפטים הן המצות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם, והחוקים הן המצות שאין טעמן ידוע, אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן, ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח... וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא, והקדימה תורה ציווי על החוקים, שנאמר ושמתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם

רמב"ם הלכות תמורה פרק ד הלכה יג

אף על פי שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה

רמב"ן דברים פרק כב פסוק ו (פרשת כי תצא)

כי יקרא קן צפור לפניך - גם זו מצוה מבוארת מן אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (ויקרא כב כח). כי הטעם בשניהם לבלתי היות לנו לב אכזרי ולא נרחם, או שלא יתיר הכתוב לעשות השחתה לעקור המין אף על פי שהתיר השחיטה במין ההוא, והנה ההורג האם והבנים ביום אחד או לוקח אותם בהיות להם דרור לעוף כאלו יכרית המין ההוא

וכתב הרב במורה הנבוכים (ג מח) כי טעם שלוח הקן וטעם אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד, כדי להזהיר שלא ישחוט הבן בעיני האם כי יש לבהמות דאגה גדולה בזה, ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת הבהמות על בניהם, כי אהבת האם וחנותה לבני בטנה איננו נמשך אחרי השכל והדבור אבל הוא מפעולת כח המחשבה המצויה בבהמות כאשר היא מצויה באדם. ואם כן, אין עיקר האיסור באותו ואת בנו רק בבנו ואותו, אבל הכל הרחקה. ויותר נכון, **בעבור שלא נתאכזר...**

...וזה הענין שגזר הרב במצות שיש להם טעם, מבואר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם, **מלבד שכרן מאת המצוה בהן**

יתברך...

...וכן מה שאמרו (ברכות לג ב) לפי שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזרות, לומר שלא חס האל על קן צפור ולא הגיעו רחמיו על אותו ואת בנו, שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש הבהמית למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו, שאם כן היה אוסר השחיטה, **אבל טעם המניעה ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר**. כי האכזריות תתפשט בנפש האדם, כידוע בטבחים שוחטי השורים הגדולים והחמורים שהם אנשי דמים זובחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו (קידושין פב א) טוב שבטבחים שותפו של עמלק. והנה המצות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם, אלא גזירות בנו **להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות**

דרשות הר"ן דרוש ג

...רצה השם יתברך שיתחדשו האותות בגאולה ההיא שהיא **בלי ספק התחלת התורה**, למען ידעו כלל ישראל, כי הנמנעות **בחק הטבע** אינם נמנעות **בחק השם יתברך**

רש"י בראשית פרק א פסוק א (פרשת בראשית)

בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, **שאם יאמרו אומות העולם לישראל** לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו

רש"י במדבר פרק יט פסוק ב (פרשת חקת)

זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה

Matmonim Series

על מנת שתאכלי בשר חזיר - I Just Can't

Is Torah observance a moral choice or an or an irrefutable necessity?

בס"ד 84a Gittin - (ע' מטמונים לעיל כב. ומח:-:מט.)

Rabbi David Lapin, Raanana

Sponsored by Steve Saitowitz in honor of his son Gavi's marriage to Yuval.

גיטין דף פד עמוד א

ת"ר: ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע, ע"מ שתרדי לתהום, ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות, ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה, ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך - אינו גט; רבי יהודה בן תימא אומר: כזה גט, כלל אמר ר' יהודה בן תימא: כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו, אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר. אמר רב נחמן אמר רב: הלכה כר' יהודה בן תימא. א"ר נחמן בר יצחק: מתני' נמי דיקא, דקתני: כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו - תנאו קיים, הא אי אפשר - תנאו בטל, ש"מ. איבעיא להו: הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר, מהו? אמר אביי: היא היא; רבא אמר: אפשר דאכלה ולקיא. לאביי, כלל - לאתויי בשר חזיר; לרבא, כזה - למעוטי בשר חזיר

עין אי"ה ברכות ז' (כ"ז)

רבא אחוי לשמיל' טללא. כי היתה נטייתו אל שקידת התורה ודרישת כל אמת בפרטיהם המוגבלים ובזה יבא להכרת קונו יתברך... אביי אמנם שאף אל הרחבת הידיעה בהכרה הפנימית שמתנשאת אל למעלה מכל גבול, ודחקו טבעו הפנימי לבטא רגשות נפשו ברחמנא היכי יתיב ע"י דנפיק לברא ואחוי כלפי שמיא אל מרחב אין קץ

ויקרא פרק כ פסוק כו (פרשת קדושים)

והייתם לי קדושים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' וְנִאֲבָדְלָ אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהָנוֹת לִי

רש"י

רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשר ללבוש כלאים, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים

רמב"ם שמונה פרקים פ"ו

אמרו הפילוסופים שהמושל בנפשו אע"פ שעשה המעשים הטובים והחשובים, הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם, ויכבוש את יצרו... אבל החסיד הוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעיררה אליו תאוותו ותכונתו ויעשה הטובות והוא מתאוה ונכסף אליה, ובהסכמה מן הפילוסופים שהחסיד יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו... וכבר אמר שלמה כיוצא בזה... וכאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין, נמצא להם שהמתאוה לעבירות והנכסף אליהם יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא מתאוה אליהם, ולא יצטער בהנחתם, עד שאמרו שכל אשר יהיה האיש יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו לעבירות והצטערו בהנחתן יותר גדול, והביאו בזה הדברים ואמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, ולא דים זה אלא שאמרו ששכר המושל בנפשו גדול לפי רוב צערו במשלו בנפשו, ואמרו לפום צערא אגרא, ויותר מזה שהם ציוו שיהא האדם מתאוה לעבירות, והזהירו מלומר שאני בטבעי לא אתאוה לזאת העבירה ואע"פ שלא תאסרה התורה, והוא אמרם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשר לאכול בשר בחלב, אי אפשר ללבוש שעטנז, אי אפשר לבוא על הערוה, אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי:

ולפי המובן בפשוטי שני המאמרים בתחלת המחשבה הן סותרים זה את זה, ואין הענין כן, אבל שניהם אמת, ואין חלוק בניהם כלל, והוא שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות הן אשר אמרו שמי שלא יתאוה אליהם יותר חשוב ממי שיתאוה אליהם ויכבוש את יצרו מהן, הם הענינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהן רעות, כשפיכות דמים, וגזילה, וגניבה, ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול רע למיטב לו, ולבזות האב והאם, וכיוצא באלו, והם המצות אשר אמרו בהם חכמים דברים שאלמלא לא נכתבו ראויים היו לכתבן, ויקראו אותם קצת חכמינו האחרונים אשר חלו חלי המדברים המצות השכליות, ואין ספק שהנפש אשר תכסוף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרה, ושהנפש החשובה לא תתאוה לדבר מאלו הרעות כלל ולא תצטער בהמנעה מהם, אבל הדברים שאמרו (עליהם) החכמים שהכבוש יצרו מהם יותר חשוב וגמולו יותר גדול, הם התורות השמיעיות, וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותם ולא יביא לו מונע מהם אלא התורה...

אילת השחר (הרב אהרן יהודה ליב שטיינמן) גיטין דף פד עמוד א

אפשר דאכלה ולקיא. מזה משמע דגם תנאי שצריכה לקיימו ע"י יסורים מקרי אפשר לקיימו, ואף על גב דכאן אין מוכרחה לקבל מלקות, דבידה לא לקבל ההתראה לומר אעפ"כ, ואז לא תלקה, אבל כיון שהוסיף ולקיא, משמע דגם אם ע"י האכילה תהי' מוכרחה לקבל מלקות מ"מ מקרי אפשר לקיימו